

**PRELIMINARIILE ARMISTIȚIULUI FRANCO-GERMAN
REFLECTATE ÎN DOCUMENTE DIPLOMATICE
FRANCO-BRITANICE**

**THE PRELIMINARIES OF THE FRANCO-GERMAN ARMISTICE
AS REFLECTED IN FRANCO-BRITISH DIPLOMATIC
DOCUMENTS**

Viorel Cruceanu*

Abstract

The Franco-German armistice on 22 June 1940, a compromise after the shock caused by the German occupation of France, is reflected in the diplomatic French and British documents which are the object of the current study. Left with no other solution, France had to capitulate. What the Franco-British meetings before the capitulation reflect is the impossibility of the allies to stop the German advance and the fact that the only military solutions found in that moment of crisis were a heroic resistance and, on the long term, the United States' entry in the war.

Keywords: armistice, France under occupation, diplomatic documents, American intervention, the Second World War.

În vara anului 2015 s-au împlinit 75 de ani de la semnarea armistițiului franco-german din 22 iunie 1940. Documentul a evitat o capitulare necondiționată a Franței. În schimb, el a dus la apariția a „trei Franțe”: *Franța aflată sub ocupație germană* (aproape trei cincimi din teritoriu, ce reprezentau jumătatea nordică a țării și toată coasta atlantică, la care se adăuga regiunea Alpilor-Maritimi, în sud-est, invadată de trupele lui Mussolini), *Franța vichystă*, considerată „zonă liberă” (situată la sud de Loara), care-și menținea atributele suveranității atât asupra zonelor de ocupație, cât și în Imperiul colonial și *Franța din exil*, numită *Franța liberă*, ce reunea adepții generalului de Gaulle, promotorul rezistenței în teritoriile de peste mări. Zilele premergătoare armistițiului au fost dramatice: pe plan militar, ele au acumulat eșecuri în serie, demonstrând prăbușirea inevitabilă a Franței, iar pe plan politic ele au etalat divergențele profunde, existente la nivelul clasei conducătoare, privind calea de urmat. Documentele de arhivă surprind zbuciumul celor implicați în derularea acelor momente de cumpănă pentru Franța: oameni politici precum președintele Albert Lebrun și premierul Paul Reynaud, dar și lideri militari precum mareșalul Philippe Pétain, apăsător de povara statutului de erou al Primului Război Mondial, generalul Maxime Weygand, ce primise o însărcinare

* Profesor de istorie la Colegiul Național „Vasile Alecsandri” din Bacău, doctor în istorie.

peste puterile sale și colonelul (în acel moment) Charles de Gaulle, steaua în urcare a elitei politico-militare din Hexagon. Un rol distinct în derularea „dramei franceze”, din iunie 1940, avea să revină și britanicului Winston Churchill.

Predecesorul lui Churchill, Neville Chamberlain, a avut naivitatea să creadă în posibilitatea unei înțelegeri cu Hitler. Însă, în primăvara anului 1939, după ocuparea Cehoslovaciei, pacifistul Chamberlain a realizat că «Hitler nu este un gentleman». Pe acest fond, conștientizând amploarea pericolului german, Marea Britanie și Franța au căzut de acord asupra constituirii unui *Consiliu Suprem Interaliat*, menit să supervizeze „strategia militară comună” a celor două puteri democratice. Apoi, pe 7 decembrie 1939, în plin „război ciudat”, ministrul de externe al Regatului Unit, lordul Halifax, și-a reamintit de textul *Declarației de la Londra*, din 4 septembrie 1914, când puterile Antantei au exclus ideea de «pace separată»¹. Prin urmare, demnitarul englez a propus Franței, două săptămâni mai târziu, reiterarea unui asemenea angajament. El își argumenta propunerea cu două exemple concrete: prevederile Art.7 al *Tratatului anglo-polonez* din 25 august 1939, dar și ale Art.4 din *Tratatul franco-polonez*, semnat pe 7 septembrie 1939, ce stipulau că părțile contractante «nu vor încheia armistițiul sau pace separată decât de comun acord»². Numai că premierul Edouard Daladier (10 aprilie 1938 – 20 martie 1940) s-a dovedit extrem de reticent; el condiționa asumarea unui astfel de angajament de „garanții materiale [britanice]” în favoarea Franței, mult mai expusă amenințărilor celui de-al treilea Reich (garanții pe care englezii nu se grăbeau să le acorde, fiind preocupați, la rândul lor, de propria securitate). Așa se face că, „în ciuda presiunilor britanice, problema a rămas suspendată”³ până la desemnarea ca prim-ministru a lui Paul Reynaud (21 martie 1940). Mult mai convins de importanța alianței cu Anglia, el a semnat proiectul de declarație înaintat de Halifax (25 martie 1940) care preciza că «*Guvernul Republicii Franceze și guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord se angajează mutual să nu negocieze și să nu încheie armistițiul sau tratat de pace pe durata războiului, decât de comun acord*»⁴.

Guvernarea lui Reynaud a debutat sub semnul optimismului. Încă de la începuturi, realizând că războiul va fi mondial, el afirma: «Noi vom învinge pentru că suntem mai puternici»⁵. La rândul său, ambasadorul britanic la Paris, sir Ronald Campbell, sesiza că „la începutul războiului [pe frontul de Vest – nota ns.], moralul

¹ *Documents Diplomatiques Français, 1940, Les armistices de juin 1940*, Bruxelles, P.I.E.-Peter Lang, 2003, doc. no.1, *Annexe* no. 1, p. 3.

² *Ibidem*, doc. no. 1, p. 2.

³ *Ibidem*, p. 1 (subsol).

⁴ *Ibidem*, p. 2.

⁵ fr.wikipedia.org/wiki/Paul_Reynaud

francezilor era excelent⁶. Doar că, după numai cinci zile de la declanșarea ofensivei germane, faimoasele *Panzerdivisionen* au reușit să dea peste cap apărarea franceză la Sedan (15 mai 1940). De acum înainte, armatele franceze aveau să fie forțate la o continuă și infructuoasă defensivă. Ambasadorul Campbell explica eșecul prin „tacticile de șoc”⁷ ale germanilor, bazate pe folosirea masivă a aviației, artileriei, carelor de luptă și elementelor motorizate. În egală măsură, diplomatul britanic evidenția și „numărul superior al adversarilor”⁸, accentuat și de „resursele aparent inepuizabile ale acestora”⁹. De asemenea, el amenda „incompetența practică [...] a generalului Gamelin în primele faze ale războiului”¹⁰, iar apoi „o conducere a operațiunilor lipsită de entuziasm din partea generalului Weygand”¹¹.

Evenimentele nefavorabile de pe front l-au determinat pe premierul Paul Reynaud ca, pe 18 mai, să procedeze la o reajustare a cabinetului său: Daladier a fost demis de la șefia Ministerului de Război (portofoliu preluat de premier), bătrânul mareșal Pétain a fost rechemat din postul său de ambasador de la Madrid și numit vicepremier, generalul Maxime Weygand apelat din Siria (de la conducerea corpului expediționar din Orientul Mijlociu) și desemnat Comandant-șef al Forțelor Armate Franceze în locul generalului Maurice Gamelin. Remanierea avea să fie finalizată la 6 iunie, odată cu instalarea, ca subsecretar de stat la apărare, a colonelului Charles de Gaulle. Ultimul sosit în guvern, nota, peste ani, în Memoriile sale de război: „Mi-am dat seama, o dată mai mult, că, oricât de multe intrigi s-ar fi țesut în jurul domnului Paul Reynaud în favoarea capitulării, el putea rămâne stăpân pe situație, cu condiția să nu facă nici cea mai mărunță concesie”¹². Însă, așa cum sublinia ambasadorul Ronald Campbell, în *Raportul* său din 27 iunie 1940, către șeful de la *Foreign Office*, lordul Halifax, în acele momente Franța ar fi avut nevoie de „un lider extrem de puternic pentru a gestiona situația”¹³. După care, diplomatul britanic adăuga: „Domnul Reynaud părea a fi [acest lider - nota ns.], dar s-a dovedit incapabil să facă față sarcinii herculiene cu care a fost nevoit

---

⁶ Vezi „27 juin 1940, rapport de Sir Ronald Campbell à Lord Halifax, secrétaire d'État aux Affaires étrangères”, în F. Malye, K. Hadley, *Dans le secret des archives britanniques. L'Histoire de France vue par les Anglais, 1940-1981*, Paris, Calmann-Lévy, 2012, p. 27.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, p. 27-28.

⁹ *Ibidem*, p. 28.

¹⁰ *Ibidem*; vezi și fr.wikipedia.org/wiki/Maurice_Gamelin.

¹¹ *Ibidem*; vezi și fr.wikipedia.org/wiki/Maxime_Weygand; vezi și DDF, 1940, *Les armistices...*, doc. no. 3, p. 6-7.

¹² Charles de Gaulle, *Memorii de Război. Chemarea, 1940-1942*, București, Editura Politică, 1969, p. 73.

¹³ Vezi „27 juin 1940, rapport de Sir...”, în F. Malye, K. Hadley, *op.cit.*, p. 28.

să se confrunte”¹⁴. Fin observator al scenei politice franceze, ambasadorul Campbell sesiza că remanierea din 18 mai nu i-a reușit, noua sa echipă fiind alcătuită „din personaje minore”¹⁵, care-l hărțuiau permanent „cu păreri defetiste, el însuși devenind tot mai șovăielnic”¹⁶. Totuși, premierul francez mai avea o speranță: ajutorul SUA. Într-un mesaj adresat președintelui Roosevelt, pe 10 iunie 1940, el începea cu descrierea situației de pe front: «De șase zile și șase nopți, diviziile noastre luptă fără nicio clipă de răgaz, împotriva unei armate ce dispune de o superioritate zdrobitoare în efective și material. Dușmanul a ajuns deja la porțile Parisului»¹⁷. Apoi, Reynaud exprima dorința sa fermă de a rezista: «Suntem hotărâți să luptăm și să ne sacrificăm pentru toți oamenii liberi (...). Vom lupta pentru apărarea Parisului, vom lupta după căderea Parisului, la nevoie ne vom retrage într-una din provinciile noastre și, dacă vom fi alungați, vom trece în Africa de Nord sau în posesiunile noastre din America [Guyana franceză, Martinica – nota ns.]»¹⁸. Pentru a fi mai convingător, politicianul francez a citat un fragment dintr-un discurs al lui Roosevelt, pronunțat la Chicago, încă pe 5 octombrie 1937, în care președintele american trăgea un semnal de alarmă asupra pericolului fascist: «Pacea, libertatea și securitatea a 90% din populația lumii sunt amenințate de celelalte zece procente, care urmăresc distrugerea ordinii și legilor internaționale. În acest caz, majoritatea, care dorește să trăiască în pace, în conformitate cu legea și principiile morale universal acceptate de secole, poate și trebuie să găsească mijlocul prin care să-și impună voința»¹⁹. În concluzia misivei sale, pornind de la spusele din Chicago, Reynaud îl îndemna pe Roosevelt: «A venit vremea ca respectivii 90% din cetățenii lumii să se unească împotriva pericolului de moarte ce ne pândește pe toți»²⁰. Din nefericire, răspunsul american era prea puțin încurajator. Aceasta pentru că liderul de la Casa Albă nu a reușit să treacă prin Senat modificările privind „*Legile de neutralitate*”. Prin urmare, subsecretarul Departamentului de Stat, Sumner Welles, îi comunica ambasadorului francez la Washington, René de Saint-Quentin, că «guvernul american este hotărât să susțină cauza Aliaților, atât cât îi stă în putință, dar fără a intra în război, deoarece nici Congresul și nici opinia publică nu-l va urma pe această cale»²¹.

Numai că bătălia de la Dunquerque (31 mai - 3 iunie), când 215.587 de englezi și 123.059 de francezi au fost evacuați în ultimul moment, făcea ofensiva germană de neoprit. Mai mult, după cum am văzut în mesajul lui Reynaud, pe 10

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*, p. 24.

¹⁷ *DDF, 1940, Les armistices...*, doc. no. 4, p. 9.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*; vezi și doc. no. 9, p. 22.

²¹ *Ibidem*, doc. no. 10, p. 24.

iunie 1940, trupele *Wehrmachtului* se aflau deja la periferiile capitalei. Guvernul francez a abandonat Parisul, declarat „oraș deschis” (în limbajul de război, „oraș deschis” înseamnă oraș predat fără luptă, pentru a evita transformarea sa în ruine, pe baza unui acord explicit sau tacit între beligeranți), retrăgându-se la Bordeaux. Consecința acestei replieri a fost discutată în cadrul *Consiliului Suprem Interaliat*, din 11 iunie, de la Briare (lângă Orléans), unde-și stabilise cartierul general, Weygand (în intervalul 16 mai – 13 iunie, Consiliul s-a întrunit, pe sol francez, de cinci ori). Din memoriile lui Churchill aflăm că, aici, comandantul armatelor franceze a pomenit, pentru prima dată, despre posibilitatea unui armistițiu cu germanii. Britanicul a răspuns fără ezitări: „am îndemnat guvernul francez să apere Parisul”, chiar cu prețul „unei lupte casă cu casă”²². După care, adresându-se celor prezenți, a continuat: «Dacă lucrul considerat cel mai bun pentru Franța, în agonia ei, este ca armata să capituleze, să nu ezitați din cauza noastră, pentru că, orice veți face, noi vom continua lupta mereu, și mereu, și mereu»²³. Din nefericire, Franța nu avea alternativă și, confruntat cu realitățile crude ale frontului, însuși premierul Paul Reynaud s-a lăsat copleșit de pesimism.

Într-o asemenea stare de spirit cenușie s-a desfășurat noua întâlnire a *Consiliului Suprem Interaliat* din 13 iunie 1940, găzduită de castelul Chissay, aflat la 50 de kilometri de Tours. Amănunte ne parvin din stenograma întâlnirii cuprinsă în tomul *Documents Diplomatiques Français, 1940, Les armistices de juin 1940* (publicat în 2003) și din *Raportul* ambasadorului britanic, sir Ronald Campbell, întocmit pe 27 iunie 1940, inserat în volumul *Dans le secret des archives britanniques. L'histoire de France vue par les Anglais 1940-1981* (apărut în 2012).

Delegația britanică, condusă de Winston Churchill, era destul de numeroasă: ea cuprindea personalități precum lordul Halifax, lordul Beaverbrook, ministrul Aviației, sir Alexander Cadogan, sub-secretar de Stat la *Foreign Office*, generalul Edward Spears, reprezentantul personal al premierului britanic pe lângă omologul său francez și ambasadorul Campbell. Delegația franceză se reducea la Paul Reynaud și la secretarul de stat de la Afacerile Externe, Paul Baudouin. După salutul adresat de gazda franceză, a luat cuvântul Churchill: «Trebuie să câștigăm timp. Vă cerem să continuați lupta cât mai mult timp posibil, dacă nu în Paris, cel puțin în spatele Parisului, în provincii sau în Imperiu [Imperiul colonial francez – *nota.ns.*]. Totuși, nu exclud posibilitatea ca Hitler să fie, pentru ceva timp, stăpânul absolut al Europei. Dar, aceasta nu va dura, nu trebuie să dureze (...). Orice s-ar întâmpla, guvernul britanic înțelege să continue lupta; suntem convinși că vom zdrobi pe Hitler și regimul său (...). Războiul trebuie să continue. El nu se poate termina decât prin dispariția noastră, sau victoria noastră [subl.ns.]»²⁴. În fața

---

²² W.Churchill, *Al Doilea Război Mondial*, vol. 1, București, Edit. Saeculum I.O., 1997, p. 283.

²³ *Ibidem*, p. 284.

²⁴ *DDF, 1940, Les armistices...*, doc. no. 6, p. 14.

optimismului viguros al lui Churchill, specific personajului, premierul Reynaud se arăta sceptic: «În ce mă privește, sunt convins că poporul vostru nu va ceda, dar să vă vedem atunci când veți cunoaște aceleași suferințe, pe care le îndură acum poporul meu!»²⁵. El evidențiază, cu amărăciune, că «înfrângerea militară totală a Franței este doar o chestiune de zile»²⁶ și se întreba, oarecum retoric: «În aceste condiții, fără nicio speranță, trebuie să mai continuăm?»²⁷. Vizibil emoționat, Reynaud a cerut ca «guvernul Majestății Sale să elibereze guvernul francez de obligația de a nu negocia, separat, condițiile armistițiului»²⁸. Raționamentul premierului, inspirat de vicepremierul Philippe Pétain și de însuși comandantul Armatei, generalul Maxime Weygand, era dictat de necesitatea salvării a ceea ce mai rămăsese din forțele franceze. El argumenta că, «în situația în care armata franceză va fi scoasă din luptă, nu vom mai avea niciun mijloc de a împiedica pe germani să ne ocupe întreg teritoriul»²⁹. La fel de dârz, Churchill a răspuns: «nu putem fi de acord cu o pace separată»³⁰, contrară angajamentelor luate, dar «ne vom abține de a vă face reproșuri»³¹. Apoi, exprimând „o înțelegere plină de milă”³², după cum nota de Gaulle, premierul britanic a continuat: «Ne dăm bine seama în ce situație se găsește Franța. Înțelegem că sunteți într-un greu impas. Prietenia noastră pentru Franța rămâne intactă. În orice caz, fiți siguri că Anglia nu se va retrage din luptă. O să ne batem până la capăt, oricum, oriunde, chiar dacă ne lăsați singuri»³³. Dorindu-se împăciuitor, el a punctat: «Repet, ne vom abține de la reproșuri și incriminări. Cauza Franței ne va fi mereu scumpă și o vom repune în deplinătatea puterilor sale, atunci când vom triumfa»³⁴. Această atitudine l-a făcut pe de Gaulle, prezent la discuții, să se exprime elogios la adresa lui Churchill: „Judecata sa fermă, vasta sa cultură, cunoașterea majorității problemelor țărilor [și] oamenilor care se aflau în cauză, în sfârșit, pasiunea sa pentru problemele specifice războiului, s-au manifestat din plin în timpul discuției. Și, mai presus de orice, prin caracterul său era făcut pentru acțiune, pentru risc, pentru a-și juca rolul, foarte categoric și fără reticențe. Pe scurt, am considerat că este omul potrivit la locul său de conducător și șef militar”³⁵.

Un subiect distinct în cadrul dezbaterilor l-a reprezentat atitudinea SUA. Premierul francez evidențiază că «armata franceză, care este avangarda democrației,

²⁵ *Ibidem*, p. 14-15.

²⁶ Cf. „27 juin 1940, rapport de Sir...”, în F. Malye, K. Hadley, *op.cit.*, p. 22.

²⁷ DDF, 1940, *Les armistices de...*, doc. no. 6, p. 15.

²⁸ Vezi „27 juin 1940, rapport de Sir...”, în F. Malye, K. Hadley, *op.cit.*, p. 22.

²⁹ DDF, 1940, *Les armistices...*, doc. no. 6, p. 15.

³⁰ W. Churchill, *op.cit.*, p. 298.

³¹ DDF, 1940, *Les armistices...*, doc. no. 6, p. 16.

³² Ch. de Gaulle, *op.cit.*, p. 74.

³³ *Ibidem*.

³⁴ DDF, 1940, *Les Armistices...*, doc. no. 6, p. 16.

³⁵ Ch. de Gaulle, *op.cit.*, p. 62.

moare în prima linie. Cele mai importante forțe democratice ne vor ajuta? Nu este vorba doar de Marea Britanie, ci și de Statele Unite. Dacă America nu intervine, sau intervine prea târziu, lupta lui Hitler împotriva democrațiilor va fi precum cea a Horaților împotriva Curiților (...). Hitler ucide întâi Franța, după care se va năpusti asupra Angliei și, apoi, asupra Americii. Este o primejdie în același timp morală, dar și materială, care ne amenință pe toți»³⁶. Însă, el își exprima îndoiala deoarece «Statele Unite nu pot lua poziție acum și trebuie să așteptăm luni bune, până la alegerile prezidențiale [din noiembrie 1940 – nota ns.]»³⁷. În plus, Reynaud se temea că, dată fiind starea de sănătate precară a președintelui Roosevelt, acesta «ar putea muri»³⁸! În fața aprehensiunilor omologului său francez, Churchill a decis: «trebuie să-i expunem președintelui Roosevelt situația crudă în care ne aflăm și să așteptăm răspunsul său»³⁹. Euforic, el dădea curs liber imaginației: «Dacă acceptă să intre în război, atunci victoria este sigură. Va fi o bătălie între continente, în care vom avea la dispoziție oceanele, fapt ce ne va permite să eliberăm națiunile europene, unele după altele, așa cum am făcut-o și în războiul trecut»⁴⁰. După care, Churchill a conchis: «Momentul în care ne întâlnim astăzi este, poate, cel mai negru pe care ne-a fost dat să-l trăim. Însă, eu îmi păstrez întreaga mea convingere în distrugerea regimului hitlerist. Hitler nu poate să câștige! Să așteptăm, cu răbdare, prăbușirea sa»⁴¹.

Numai că, nici nu părăsise bine delegația engleză teritoriul Franței și, pe 14 iunie, forțele *Wehrmachtului* au intrat în Paris. Poziția premierului Reynaud era din ce în ce mai șubredă. Speranța sa, tot mai timidă, în favoarea continuării rezistenței în Africa de Nord sau în posesiunile franceze din America, se sprijinea pe „un proiect nebunesc”⁴², pus la cale, la Londra, de Churchill, colonelul de Gaulle și de Jean Monnet (în acel moment președinte al *Comitetului de coordonare* dintre cele două țări): crearea «*Uniunii franco-britanice*». Proiectul i-a fost înmănat lui Paul Reynaud pe 16 iunie. Textul său integral se regăsește în *Anexa* ce însoțește *Raportul din 27 iunie* al ambasadorului Campbell. Conținutul documentului este vibrant:

«În aceste momente atât de grave din istoria lumii moderne, guvernul Regatului Unit și al Republicii Franceze se declară indisolubil unite și neclintite în hotărârea lor de a apăra în comun dreptatea și libertatea amenințate cu subjugarea de un sistem ce vrea să-i reducă pe oameni la condiția de roboți și de sclavi.

---

³⁶ DDF, 1940, *Les armistices...*, doc. no. 6, p. 16.

³⁷ *Ibidem*, p. 15.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*, p. 17.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 18.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Cf. „27 juin 1940, rapport de Sir...”, în F. Malye, K. Hadley, *op.cit.*, p. 17.

Cele două guverne declară că Franța și Marea Britanie nu vor mai fi două națiuni separate, ci o singură uniune franco-britanică.

Constituirea Uniunii presupune organizații comune pentru apărare, politică externă și afaceri economice;

Fiecare cetățean francez va beneficia imediat de cetățenie în Marea Britanie, orice supus britanic va deveni cetățean francez.

Cele două țări vor suporta în comun efortul pentru combaterea distrugerilor de război, fără distincție de locul în care se vor produce; în acest scop, resursele uniunii și ale celuilalt vor fi folosite, în mod egal, ca un tot unic.

Pe toată durata războiului va exista un singur Cabinet de Război sub conducerea căruia vor fi plasate forțele comune ale celor două țări. El își va avea sediul acolo unde socotește că-i va fi mai util să guverneze. Cele două parlamente vor fuziona oficial. Națiunile care formează Imperiul britanic se mobilizează deja din punct de vedere militar. Franța își va păstra forțele actuale disponibile. Uniunea face apel la Statele Unite, cerându-le să contribuie la cauza comună cu potențialul lor material, care să permită sporirea resurselor economice ale Aliatilor.

Uniunea își va canaliza toate energiile împotriva forței dușmanului oriunde se poartă lupta.

Doar așa, noi vom învinge [subl.ns]»⁴³!

Ambasadorul Campbell era de față în momentul primirii proiectului, expedit de la Londra de către de Gaulle. Diplomatul britanic spune că prevederile sale au avut efectul „unui stimulent pentru Reynaud”⁴⁴, care s-a declarat „gata să se bată până la capăt pentru un asemenea document”⁴⁵. În acest scop, în cursul serii, premierul a convocat o ședință a cabinetului. Spre stupoarea ambasadorului și a lui Reynaud, întrunirea s-a soldat cu o criză ministerială: premierul s-a văzut pus în minoritate de forțele favorabile armistițiului. Mai mult, acestea l-au acuzat pe șeful cabinetului că vrea să transforme Franța într-un «dominion» al Marii Britanii. Pentru diplomatul englez principalul vinovat era bătrânul mareșal Pétain, cel care „încă de la început a exercitat o influență defetistă [în guvern – nota ns.], ce s-a propagat rapid printre colegii săi”⁴⁶. În memoriile sale și de Gaulle este extrem de aspru cu Pétain. Viitorul general pune depreciera lui Pétain pe seama vârstei înaintate: „...sunt convins că altădată (...) ar fi reluat calea războiului (...). Dar, din păcate, anii, pe nesimțite, îi măcinaseră caracterul (...). Bătrânețea este un naufragiu (...), [iar] bătrânețea mareșalului Pétain avea să se identifice cu naufragiul Franței”⁴⁷. În noile circumstanțe, Paul Reynaud și-a prezentat demisia președintelui Lebrun. Imediat, el a fost înlocuit chiar de Pétain! Fără a-și menaja

⁴³ Vezi *Ibidem*, p. 30.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 24.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 25.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Ch. de Gaulle, *op.cit.*, p. 78-79.

cuvintele, Campbell afirmă că, după retragerea lui Reynaud, în Franța s-a impus „atmosfera unei resemnări mizerabile”⁴⁸. Referindu-se la Pétain, ambasadorul menționează că mareșalul „era în întregime preocupat de o singură idee: de a pune capăt carnagiului și de a rămâne, el însuși, în Franța, cu speranța de a reduce suferințele celor aflați sub ocupație germană”⁴⁹. O stare de spirit identică pusese stăpânire și pe președintele Republicii, Albert Lebrun care, subliniază Campbell, „era pe punctul să se prăbușească”⁵⁰, fiind „incapabil să discute despre altceva decât de suferințele poporului său, pe care le consideră cele mai rele din întreaga istorie”⁵¹. Nimic surprinzător că, după preluarea puterii, Pétain a început negocierile cu germanii care au dus la semnarea armistițiului de la Rethondes, din 22 iunie 1940. În timp ce Pétain, copleșit de povara vârstei (avea 84 de ani!), îi mulțumea Führerului pentru că, «oricât de dur ar fi, armistițiul ne-a lăsat, cel puțin, onoarea intactă»⁵², ediția din 11 iulie a ziarului *Deutsche Allgemeine Zeitung* îl contrazicea, evidențiind, pe un ton triumfător că, «națiunea franceză este, din punct de vedere biologic, o națiune în agonie»⁵³ și că Franța va trebui «să se încline, pentru totdeauna, în fața hegemoniei germane pe continent»⁵⁴. Cel care a salvat cu adevărat onoarea Franței a fost generalul Charles de Gaulle. Refugiat la Londra și apoi în colonii, el a transformat „vastele întinderi ale Africii”⁵⁵ într-o „excelentă bază de plecare pentru (re)întoarcerea în Europa”⁵⁶. Doar așa, la sfârșitul războiului, Franța și-a schimbat statutul de țară învinsă, în cel de țară învingătoare!

---

⁴⁸ Vezi „27 juin 1940, rapport de Sir...”, în F. Malye, K. Hadley, *op.cit.*, p. 27.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 26.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*, p. 26-27.

⁵² *DDF, 1940*, tome II (11juillet - 30décembre), Bruxelles, P.I.E.-Peter Lang, 2009, doc. no. 28, p. 62.

⁵³ *Ibidem*, doc. no. 17, p. 36.

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ Ch. de Gaulle, *op.cit.*, p. 113.

⁵⁶ *Ibidem*.